

Kraków, 15 lutego 2024 r.

Dr hab. Anna Czarna, prof. UJ
Instytut Psychologii Stosowanej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Artura Józefa Sawickiego pt. „Agency-Communion Model of Narcissism in the Context of Romantic Relationships”

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Magdaleny Żemojtel-Piotrowskiej.

Przedmiotem recenzowanej rozprawy jest empiryczna weryfikacja szeregu hipotez wyprowadzonych z Circumplex Model of Narcissism (CMN) autorstwa Magdaleny Żemojtel-Piotrowskiej i współpracowników (2019). Program badawczy zrealizowany przez mgr Artura Sawickiego obejmuje siedem badań wykonanych na próbach różnej wielkości, w tym badań korelacyjnych przekrojowych i podłużnych.

Ogólnie rzecz biorąc, jest to praca znakomita, ambitna i przygotowana z dużą sumiennością, napisana eleganckim językiem angielskim (brytyjskim), zwięzła i syntetyczna. Pod wieloma względami jest niemal wzorcowa. Praca podzielona jest na wstęp teoretyczny, siedem podrozdziałów prezentujących wyniki każdego badania osobno wraz z krótką dyskusją oraz ogólną dyskusję wyników zawierającą omówienie implikacji teoretycznych, ograniczeń przeprowadzonych badań oraz przyszłych kierunków badawczych. Poniżej postaram się przedstawić swoje uwagi ogólne na temat mocnych i słabych stron rozprawy oraz uwagi szczegółowe do poszczególnych jej części. Moje uwagi krytyczne nie powinny przyćmić całościowej oceny niniejszej pracy. Przedstawiam je raczej, mając nadzieję na ekspercką dyskusję oraz zwiększenie szans na doskonale opublikowanie wyników tych badań.

Wprowadzenie teoretyczne wraz z hipotezami

Wśród zalet rozprawy należy wymienić świetnie napisane wprowadzenie teoretyczne, które zawiera chronologiczny przegląd konceptualizacji narcyzmu, poczynając od Ellisa po najbardziej współczesne modele. Przegląd ten nie jest wyłącznie encyklopedyczną listą kolejnych teorii i modeli narcyzmu, lecz prezentuje logiczny opis rozwoju teorii i nawet jeśli nie zawsze odzwierciedla prawdziwe źródła

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut

Psychologii Stosowanej

kolejnych koncepcji (np. teoria Carolyn Morf i Fredericka Rhodewalta nie była inspirowana odkryciami dwóch form narcyzmu: wielkościowej i nadwrażliwej, lecz wynikała z zainteresowania perfekcjonizmem¹), to kreśli logiczne związki i porównania między nimi. Jest to zatem przegląd teoretyczny połączony z krytyczną ewaluacją kolejnych propozycji, ich nowatorstwa, zalet i wad. Przegląd nie jest całkowicie wyczerpujący, bo nie zawiera m.in. mniej znanych koncepcji narcyzmu o korzeniach psychoanalitycznych, a także wielu modeli w ujęciu psychologii społeczno-poznawczej². Z drugiej strony, celem pracy nie było dokonanie wyczerpującego przeglądu tych teorii (praca w takiej sytuacji najpewniej rozrosłaby się do ogromnych rozmiarów) i tak obszerny przegląd jaki został w niej zawarty jest i tak wyjątkowo bogaty jak na potrzeby pracy, która de facto dotyczy przede wszystkim jednego modelu: CMN. I tutaj pewną słabością wprowadzenia teoretycznego jest niestety nie tylko brak przedstawienia podstawowej, przyjętej przez autora definicji narcyzmu³, ale przede wszystkim mało gruntowne

¹ Ciekawi mnie również czyjego autorstwa jest powiązanie pojęcia narcyzmu wielkościowego z teorią Kohuta, a nadwrażliwego z teorią Kernberga (w moim odbiorze niezbyt trafne). Brak cytowania sugeruje że jest własny pomysł autora rozprawy.

² Przegląd nie obejmuje modelu narcystycznej regulacji samooceny Roberta Raskina, Jill Novacek i Roberta Hogana, 1991, modelu narcyzmu jako uzależnienia od samooceny Roya F. Baumeister i Kathleen Vohs, 2001, teorii zagrożonego egotyzmu Brada Bushmana i Roya F. Baumeistera, 1998, która, co prawda, nie stanowi teorii narcyzmu, a raczej teorię agresji jako skutku narcyzmu, minimalistycznego modelu narcyzmu Delroya L. Paulhusa, 2001, spośród co najmniej pięciu modeli autorstwa Keitha W. Campbella obejmuje tylko wybrane, najbardziej znane, nie uwzględnia ewolucyjnego modelu narcyzmu Nicholasa Holtzmana i Michaela Strube, 2011, pobieżnie nadmienia model spektrum Krizana i Herlache, a także nie nadmienia w ogóle najnowszych ujęć narcyzmu jako fluktuujących stanów wielkościowości i nadwrażliwości, w szczególności odkryć Elizabeth Edershile.

³ Definicja podana na str. 13 „a multifaceted and intricate psychological construct, characterized by its complexity and polyhedral nature” pasowałaby do wielu różnych pojęć psychologicznych, natomiast podana na str. 15 “a distinct personality trait characterized by a grandiose self-concept” wydaje się niepełna (podkreśla wielkościowość, pomija nadwrażliwość i całkowicie „upadła” samoocenę narcyzów nadwrażliwych, i nie uwzględnia różnorodności cech osobowości, które mogą, wg CMN, alternatywnie budować narcyzm). Również „narcissism is one general construct that can manifest differently depending on an individual's basic temperamental/personality characteristics and the specific domain that is central to their self.” (str. 168) jest zbyt ogólna.

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

przedstawienie tej podstawowej teorii, do której praca się odnosi: CMN. Niestety brakuje w rozprawie cytowania do publikacji wprowadzającej ten model (cytowanie „Żemojtel-Piotrowska et al., 2023” pojawia się na str. 36, ale brak go na liście literatury cytowanej), poza cytowaniem prezentacji konferencyjnej z 2019 roku, czytelnik również nie dowiaduje się jakie dokładnie są podstawowe założenia czy postulaty tego modelu. Nie poznaje definicji postulowanych komponentów czy form narcyzmu (definicja Saviourism pojawia się dopiero w Dyskusji Ogólnej, str. 160) Pomimo przedstawienia tego modelu na wykresie (w szczególności wykres 5, chociaż, jeszcze co najmniej dwa inne wykresy odnoszą się do tego modelu – nie jest do końca jasna relacja pomiędzy nimi – czy prezentowane relacje są inherentną częścią CMN?), czytelnik nie ma możliwości zapoznania się z tym modelem. Znikąd nie może się dowiedzieć np. co oznacza Fusion, Servility, czym są te części wariacji Isolation i Enmity, które nie stanowią narcyzmu nadwrażliwego, czym jest ta frakcja narcystycznego neurotyzmu, która nie wchodzi w zakres narcyzmu nadwrażliwego, jak przejawia się Sanctity, a jak Saviourism (który w pracy w kilku miejscach nazwany jest Heroism, m.in. na str. 34, 87, 90, 103, 148), czy narcyzm wspólnotowy ma również przejawy nadwrażliwe (communal vulnerable narcissism?) albo czy narcyzm nadwrażliwy ma również aspekty sprawcze i wspólnotowe (czym jest communal rivalry, a czym communal care admiration, o których mowa na str. 33-34?). Przede wszystkim jednak czytelnik nie dowiaduje się jak autorzy modelu definiują narcyzm, skoro postulują jego istnienie bez części uznawanej przez innych teoretyków za kluczową, niezbędną: antagonizmu (gdzie indziej nazywanego entitlement czy self-importance), innymi słowy: czym, według autorów, narcyzm różni się od „nienarcyzmu”, gdzie przebiega granica, co jest kryterium uznania czegoś za narcyzm. Mało gruntowne przedstawienie podstawowego modelu, z którego korzysta praca, jest pewną słabością wprowadzenia teoretycznego. Można powiedzieć, że autor zakłada wcześniejszą znajomość tego modelu po stronie czytelnika.

Praca posługuje się całym szeregiem podziałów i rozróżnień teoretycznych, których logika czy źródła nie zawsze są oczywiste. Stąd niektóre decyzje i interpretacje teoretyczne nie zawsze są jasne, np. nie jest jasne z czego wynika zaliczenie Isolation do form narcyzmu opartych na sprawczości (narcyzm nadwrażliwy z reguły nie jest określany jako sprawczy). Podobnie, w pewnym momencie pracy (już w badaniu 4) Rivalry (nazywany antagonizmem) zaczyna być explicite zaliczany do „vulnerable” narcissism (np. str. 113) – decyzja, z którą osobiście się zgadzam (na podstawie wyników badań własnych i cudzych), mimo, że

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5550
+48(12) 664 5553
fax +48(12) 664 5856
www.wzks.uj.edu.pl

należy jednak pamiętać, że nie jest ona zgodna z założeniami autorów modelu Narcissistic Admiration and Rivalry Concept.

Hipotezy weryfikowane w badaniach w dużej mierze opierają się na CMN i w stosunkowo mniejszym stopniu na wynikach wcześniejszych badań naukowych – dla przykładu: badania dotyczące samooceny, empatii czy regulacji emocjonalnej nie są poprzedzone obszernymi przeglądami dostępnych badań na temat związków tych zjawisk z narcyzmem (których jest ogromnie dużo, włącznie z metaanalizami, np. Urbonaviciute & Hepper, 2020). Ma to swoje konsekwencje, np. powołując się na CMN i metaanalizę Simarda i wsp. (2023), która stosuje nietypowe rozróżnienia (np. rozróżnia affective empathy od empathic concern), autor rozprawy dochodzi do równie nietypowych rozstrzygnięć: wiąże narcyzm wielkościowy z deficytami w zakresie empatii poznawczej (przyjmowania perspektywy). Podobnie, hipoteza wiążącą profil sprawczy z niską jakością związków romantycznych (str. 80) jest kontrowersyjna w świetle niejednoznacznych wyników wcześniejszych badań (Balzen et al., 2022; Seidman et al., 2020; Vrabel et al., 2020, 2021; Wurst et al., 2017; Zeigler-Hill, Seidman, et al., 2020).

Jeżeli chodzi o hipotezy łączące narcyzm wspólnotowy z pozytywnym funkcjonowaniem w związku oraz przeciwstawiające go antagonizmowi to również można byłoby z nimi dyskutować. Przecież wspólnotowość obejmuje więcej zjawisk niż tylko empatię i prospołeczność, wiąże się również z moralnością i poczuciem sprawiedliwości (które skądinąd wiążą się z karami). Co więcej, „motywacją” narcyzów wspólnotowych jest autowaloryzacja, a nie autentyczne pomaganie innym – tym różni się on od „czystej” wspólnotowości. Wcześniejsze badania sięgające po różne miary behawioralne pokazują rozbieżność pomiędzy deklaracjami narcyzów wspólnotowych a ich autentycznymi zachowaniami (Yang et al., 2018, Nehrllich et al., 2019). Prawdziwe źródła motywacji narcyzów wspólnotowych są egotyczne, co przejawia się w ich działaniach. Dlatego trudno mi się zgodzić z rozumowaniem zrównującym narcyzm wspólnotowy z prawdziwą, nienarcystyczną wspólnotowością (nie mówię tu o żadnym „czystym altruizmie”, co do którego istnienia brak chyba konsensusu, chodzi mi raczej po prostu o autentyczną troskę o innego człowieka, choćby krewnego, nie wynikającą z dbałości o wizerunek swojego ja). Zresztą, rozumowanie to nie jest stuprocentowo konsekwentnie stosowane w rozprawie: dla przykładu, w badaniu 6 postawiono i potwierdzono hipotezę o pozytywnych związkach manipulacji emocjonalnej ze wszystkimi formami narcyzmu, włącznie ze wspólnotowym (który dodatkowo korelował z nieakceptowaniem emocji), a także uzyskano wyniki (badanie 3) pokazujące związek Sanctity z negatywnymi zachowaniami w związku. Ogólnie rzecz biorąc,

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

mimo, że wygląda na to, że stosowane miary (i model) nie różnicują „świętości” od „świętoszkowatości”, wspólnotowości od pseudowspólnotowości, wyniki wydają się wskazywać, że narcyzm wspólnotowy, tak jak jest mierzony, w niniejszej pracy, niekoniecznie jest przeciwieństwem antagonizmu.

Moje wątpliwości wzbudziło również traktowanie samooceny jako konstruktu prototypowo sprawczego (str. 58) w badaniach nad narcyzmami (o których skądinąd wiadomo, że w zależności od formy narcyzmu, od różnych dziedzin uzależniają swoją samoocenę). Podobnie podział na intra i interpersonalne zjawiska i zaliczenie samooceny do tych pierwszych, a empatii do tych drugich (m.in. str. 159) wydaje mi się problematyczny z punktu widzenia teorii. Empatia jednak dotyczy tego co dzieje się we wnętrzu człowieka (i może jedynie inspirować działania pomocowe, prospołeczne), a samoocena z kolei jest, wedle różnych teorii, ściśle zależna od pozycji zajmowanej wśród ludzi (teorie samooceny jako socjometru i hierometru). Przyjmuję jednak, że w rozprawie doktorskiej powinno być miejsce na swoje własne propozycje i wnioski teoretyczne (które jako recenzentka mam prawo krytykować). Takim wnioskiem, z którym trudno mi się zgodzić jest np. zdanie „negative outcomes in relationships are associated with negative views of others (rivalry) but not necessarily negative self-views (isolation).” (str. 46). To uogólnienie wydaje się nie uzasadnione m.in. dlatego, że niska samoocena (negative self-view) ma w literaturze obszernie udokumentowane negatywne związki z funkcjonowaniem partnerów w związkach. Wśród pomniejszych uwag: autor cytuje prace dotyczące narcyzmu seksualnego, a także patologicznego, co budzi pytania o to jak te formy narcyzmu mają się do konstruktów badanych w rozprawie (i obecnych w CMN).

Część empiryczna

Część empiryczna rozprawy jest imponująca. Wśród mocnych stron tej części należy wyliczyć różnorodne metody badawcze (w tym badania internetowe i laboratoryjne, podłużne i poprzeczne, na parach i jednostkach) i wyrafinowane, różnorodne analizy statystyczne wraz z ich jasnym opisem oraz doskonałe syntezy uzyskanych wyników. Wykonane analizy obejmują m.in. latent profile analysis (LPA), metaanalizy, actor-partner interdependence model (APIM), random-intercept cross-lag panel model (RI-CLPM), latent growth curve modeling (LGCM), analizy mediacji. Poniżej przedstawione szczegółowe uwagi (często dotyczące technicznych niedoskonałości) w niewielkim stopniu wpływają na moją ogólną pozytywną ocenę tej części pracy.

Narzędzia badawcze użyte w badaniach zostały przedstawione w bardzo oszczędny sposób jeszcze w części poprzedzającej opis poszczególnych badań. Przedstawienie to pozostawia pewien niedosyt: brak jest szczegółowych informacji

Wydział Zarządzania

i Komunikacji Społecznej

Instytut

Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

dotyczących m.in. wymiarów dysregulacji emocjonalnej mierzonej za pomocą DERS, brak informacji, że narzędzie ESS autorstwa Kaźmierczak jest polską adaptacją skali Davisa z 1980 (Interpersonal Reactivity Index). Nie jest jasne czy jedno-pozycyjna miara samooceny to to samo co Single-Item Self-Esteem Scale Robinsa i współpracowników z 2001 r. (cytowanej pracy Atroszko et al., 2017, brak w spisie literatury cytowanej). Drobnym niedociągnięciem jest pobieżne potraktowanie kwestii rzetelności miar (która jest skwitowana jednym zdaniem i jedną alfą Cronbacha na całą pracę – brak informacji o rzetelnościach w każdym badaniu), całkowity brak analiz mocy statystycznej (i brak informacji jak oszacowano wielkości prób, chociaż szereg uwag w pracy sugeruje pełną świadomość autora co do wagi adekwatnej wielkości prób), brak statystyk opisowych i podstawowych tabel korelacji w kilku badaniach (które, pewnie obok analiz czynnikowych i heterotrait-monotrait ratios of correlations, byłyby przydatne również do oceny trafności i „niezależności” komponentów czy form narcyzmu, o których mówi praca). Brak jest wyjaśnienia dlaczego nie wykorzystano Communal Narcissism Scale autorstwa Gebauera i jak się ma narcyzm wspólnotowy w ujęciu i pomiarze Gebauera do narcyzmu wspólnotowego wg CMN. Pod tabelą 2 podsumowującą hipotezy brak jest legendy wyjaśniającej m.in., że „0/+” i „0/-”, jak wynika z opisu w kolejnych częściach pracy, oznacza de facto brak hipotez, a raczej eksplorację.

Jakość związków była mierzona za pomocą małej liczby narzędzi i w niektórych badaniach opierała się wyłącznie na pomiarze oceny zachowań wspierających i konfliktowych (nazywanych w pracy negatywnymi). Żałuję, że nie uwzględniono w tych badaniach chociażby jednopozycyjnego pytania o zadowolenie ze związku, co zdecydowanie ułatwiłoby porównania pomiędzy wynikami badań.

Badanie 1

W badaniu tym, jak i we wszystkich pozostałych, związki poszczególnych form narcyzmu z różnymi zmiennymi zależnymi są rozpatrywane w izolacji od pozostałych form narcyzmu (przynajmniej w części nie uwzględniającej profili latentnych). Osobiście uważam takie analizy za cenne i informacyjne, trzeba jednak pamiętać, że wielu badaczy w analogicznych sytuacjach uznaje za konieczne kontrolowanie „komplementarnych” części narcyzmu i wykonuje analizy np. Admiration z kontrolą Rivalry.

Badanie 2

Wśród słabości: hipotezy postawione w badaniu 2 są sformułowane w taki sposób, że nie wiadomo czyje zachowania są przedmiotem zainteresowania (np. „H2.1: Actor’s sanctity is linked to their partners’ ratings of more positive and less

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

negative behaviours in the relationship.” – o czyje pozytywne i negatywne zachowania chodzi? Partnera czy aktora? Znaczenie wyników jest zupełnie inne w zależności od tego czyje zachowania są tu brane pod uwagę). Z opisu sposobu obliczenia wynika, że homophily jest w zasadzie wskaźnikiem anti-homophily (albo heterophily). Co więcej, jako wskaźnik homophily zastosowano zmienną obliczoną jako różnicę pomiędzy poziomami narcyzmu partnerów. Przy stosowaniu tego rodzaju wskaźników niezbędne jest również kontrolowanie sumy tych komponentów w tych samych analizach (Griffin et al., 1999, Iida et al., 2018).

W niektórych miejscach w opisie tego badania pojawiają się sprzeczności, np.: „Concerning homophily, women's sanctity was not found to be related to any of the forms of narcissism exhibited by men. However, men's communal narcissism displayed positive associations with women's admiring narcissism, as well as with both sanctity and heroism.” (str. 90, wynika z tego, że women's Sanctity było pozytywnie związane z męskim “communal narcissism”, co jest bezpośrednio sprzeczne z poprzedzającym zdaniem). Opis wyników analiz diadycznych sugeruje, że różnice w sile związków pomiędzy zmiennymi u mężczyzn i u kobiet, opisane w hipotezach (przewidywania co do większej siły związków u kobiet lub mężczyzn), nie były formalnie (statystycznie) testowane, a jedynie oceniane jakościowo (innymi słowy, moderacje przez zmienną płć nie były formalnie testowane), subiektywnie, co stanowi ograniczenie.

Uważam, że wyniki tego badania specyficzne dla płci są szczególnie interesujące (ja również uzyskuję w swoich badaniach nad narcyzmem wspólnotowym, z wykorzystaniem innych narzędzi pomiarowych, wyniki zróżnicowane w zależności od płci).

Badanie 3

Jest to jedno z najbardziej imponujących i cennych badań w rozprawie. Z przyczyn, których nie podano, ale można się domyślać (ażeby ograniczyć liczbę analiz i uprościć opis), przetestowano modele z całym szeregiem założonych ograniczeń (constraints) dotyczących tożsamości kowariancji, ścieżek autoregresyjnych i cross-lagged. Nasuwa się pytanie czy porównywano dopasowanie tych modeli z modelami z mniejszą liczbą ograniczeń (większą liczbą zmiennych losowych), a jeśli tak to jakie były wyniki?

Wyniki dotyczące Isolation, skądinąd bardzo ciekawe, są interpretowane jako wyniki dla narcyzmu nadwrażliwego, a przecież, jeżeli dobrze rozumiem, to ta zmienna to tylko jeden, mniej problematyczny komponent narcyzmu nadwrażliwego (a także, jak wynika z wykresu 6, zawiera frakcję niezwiązaną z narcyzmem nadwrażliwym).

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5550
+48(12) 664 5553
fax +48(12) 664 5856
www.wzks.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Tabela 15 zawiera błąd w tytule: prezentowane wyniki to najprawdopodobniej wyniki RI-CLPM, a nie APIM.

Badanie 4

Na str. 115 oraz na str. 123 (Badanie 5) pojawia się informacja, że zmierzone będzie również Enmity, a nie zastosowano narzędzia do jego pomiaru.

Badanie 5

Niektóre wnioski wyciągane z analizy uwzględniającej latentne profile wydają się dosyć radykalne, np. „Interestingly, individuals in the agentic profile reported higher RR quality, but this was not mediated by any of the aspects of empathy. This finding suggests that communal aspects play a negligible role in the interpersonal functioning of individuals in this profile, as reported in previous studies (e.g., Campbell et al., 2006).”. Jest to wynik analizy, w której kontrolowany jest również jednocześnie profil wspólnotowy, a także antagonistyczny, a więc inne potencjalne źródła zachowań wysoko bądź nisko wspólnotowych są kontrolowane („partialled out”). Jest to zatem wynik „wydestylowany”. Poza tym, Campbell et al. (2006) w swoim rozdziale teoretycznym nie zajmował się latentnym profilem reprezentującym czystą narcystyczną sprawczość.

W przyszłych publikacjach proponuję również unikać stwierdzeń typu „response to all items in the survey was mandatory” (str. 123 i str. 133), bez jasnego zaznaczenia, że uczestnictwo było dobrowolne.

Nie jest jasnym znaczenie zdania „Notably, the mediating effect of self-oriented empathy was strongest for isolation, which is consistent with the findings of study 4, where isolation was most strongly linked to low self-esteem.” (str. 130).

Badanie 6

Czy analizy mediacji przedstawione na wykresach 22 i 26 były wykonane inaczej? A konkretniej, dlaczego na wykresie 26 uwzględniony jest błąd pomiaru przy badanym mediatorze, a na wykresie 22 nie jest?

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5550
+48(12) 664 5553
fax +48(12) 664 5856
www.wzks.uj.edu.pl

Różnice w sile związków pomiędzy antagonizmem a funkcjonowaniem emocjonalnym i pomiędzy izolacją a funkcjonowaniem emocjonalnym opisane są jakościowo (m.in. interpretowane są różnice pomiędzy $r = .45$ a $r = .51$), a przecież można przetestować formalnie czy te różnice są istotne.

Badanie 7

Logika następującego zdania wydaje się wątpliwa: „Drawing on (...) the findings from Study 6 that revealed weak beliefs about the unacceptability of emotions in communal narcissism, I also hypothesized that communal narcissism would be related to a greater expression of positive emotions during the affirmation task.” (str. 143). Osoby z wysokim (vs. niskim) poziomem narcyzmu wspólnotowego w istotnie mniejszym stopniu akceptowały emocje. Dlaczego zatem oczekiwać od nich większej ekspresji emocji w kolejnym badaniu?

Podobnie, trudno znaleźć zgodność logiczną pomiędzy zdaniami: „I hypothesized that admiration would be related to a lower display of emotions during the interactions, particularly in the affirmation task, based on the higher unacceptability of emotions associated with it as found in Study 6.” (str. 144) oraz “H7.2. Admiration is not linked to the quantity of positive emotions expression, yet it is linked to more expressions of negative emotions during discussion with romantic partner.” (str. 145).

Trochę szkoda, że nie wykonano żadnych analiz diadycznych na danych z tego badania (rozumiem, że wynikało to z antycypowanej zbyt niskiej mocy statystycznej).

Dyskusja Ogólna

Dyskusja Ogólna jest bardzo dobra. Dowodzi, że znakomite zdolności analityczne autora rozprawy idą w parze z nie mniejszymi umiejętnościami syntezy, integracji i interpretacji wyników. Ta część pracy zawiera podsumowania i opis implikacji teoretycznych, a także praktycznych. Część dotycząca ograniczeń wykonanych badań zawiera szereg krytyk, które nie zawsze wydają mi się uzasadnione. Poniżej przedstawiam uwagi szczegółowe.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Zarządzania

i Komunikacji Społecznej

Instytut

Psychologii Stosowanej

Bardzo ciekawy efekt (sugerujący defensywną naturę narcyzmu) z badania longitudinalnego dotyczący tego, że negatywnym predyktorem Sanctity są zachowania wspierające sprzed trzech miesięcy byłyby bardziej zrozumiałe gdyby było wiadomo czyje zachowania wspierające (aktora czy partnera, lub innymi słowy: narcyza czy partnera) pozwalają przewidywać poziom Sanctity.

W dyskusji autor podejmuje próbę ewaluacji uzyskanych wyników z punktu widzenia CMN: pojawia się masa porównań pomiędzy korelatami i innymi związkami (mediacjami itd.) łączącymi komponenty narcyzmu z samooceną, empatią, funkcjonowaniem emocjonalnym, satysfakcją ze związków, zachowaniami w związkach. Nie umniejszając tym dywagacjom – wnioski mogłyby tu być znacznie bardziej jednoznaczne, gdyby różnice pomiędzy siłami rozpatrywanych związków zostały formalnie przetestowane. W przeciwnym wypadku, ocena ta pozostaje dosyć subiektywna (i nie jest do końca jasne jakie są kryteria odpowiedzi na pytania w tabelach 30-32).

Nie jest również jasne co oznacza „Although the links between communal narcissism and RR quality are relatively weak, the latent profile analyses reveal that communal narcissism may not exist independently of other forms.” (str. 164). A także dlatego “The strongest predictor of poorer RR quality was emotional manipulateness – strongly related to antagonism, but related to all non-communal forms of narcissism” (str. 164), skoro manipulacja emocjonalna okazała się pozytywnie związana ze wszystkimi formami narcyzmu, a nie tylko niewspólnotowymi, a także mediowała ich związki z jakością związków.

Podziwiam natomiast uczciwość wniosku “However, the study results provide limited evidence regarding the distinctiveness of sanctity (communal self-enhancement) and saviourism (communal self-protection) specifically within the context of romantic relationships, indicating that this distinction may not be crucial.” (str. 165)

Nie jest dla czytelnika jasne dlaczego rozprawa skupia się na badaniu różnic pomiędzy Isolation i Rivalry, pomijając Enmity. To ostatnie jest przecież bliższe Rivalry wg CMN i jego odróżnienie stanowi prawdopodobnie większe wyzwanie.

W tej, skądinąd imponującej próbie zsyntetyzowania wyników badań jaka jest zawarta w Dyskusji Ogólnej zabrakło mi refleksji na temat tego co właściwie ostatecznie jest odpowiedzialne za związki różnych form narcyzmu z zadowoleniem

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

ze związku. Przeprowadzenie trzech osobnych badań, z trzema zestawami potencjalnych mediatorów, nie dostarcza informacji o wzajemnych związkach tych mediatorów (które z nich na siebie „zachodzą” i wykluczają się wzajemnie). Nie pozwala to rozstrzygnąć jakie mechanizmy są najprawdopodobniej ostatecznie odpowiedzialne za takie, a nie inne funkcjonowanie narcyzów w związkach. Empatia i wskaźniki funkcjonowania emocjonalnego bez wątpienia mają jakąś część wspólnej wariancji, podobnie empatia i samoocena (które są często zróżnicowane płciowo).

W opisach wyników odpowiadających za efekty pośrednie w badaniach pojawiały się też pewne sprzeczności, np. „the association between grandiose strategies and negative behaviours was fully explained by self-esteem.” (str. 117) vs “Firstly, the mechanisms that link narcissism to RR quality cannot be solely attributed to self-esteem issues, suggesting that there are additional explanations to be explored. Secondly, while self-esteem did not fully account for the tested associations in any of the narcissism strategies, it emerged as a crucial predictor of RR quality.” (str. 119-120). Nasuwa się pytanie: czy samoocena wyjaśniała niektóre związki w pełni czy nie? Jeżeli tak, nie powinno tu być zatem miejsca na kolejne mediatory (chyba, że mają one wspólną wariancję z samooceną). Podobnie, z kolei w badaniu 6 (Tabela 2, str. 140) związki antagonizmu i izolacji z satysfakcją ze związków są mediowane w całości przez manipulację emocjonalną oraz dysregulację emocjonalną (w przypadku antagonizmu), co, znów, sugeruje, że nie ma sensu szukać kolejnych innych mediatorów.

Wśród ograniczeń swoich badań autor wymienia stosowanie miar samoopisowych. Już zresztą we wprowadzeniu teoretycznym na str. 35 przedstawia krytykę pomiaru narcyzmu za pomocą takich miar, zaznaczając: „Assessing narcissistic strategies using self-report instruments (e.g., NARQ) taps person’s tendency to use a given strategy rather than actual activation of it. In other words, questionnaires measure individual differences in tendency or proclivity to use narcissism strategies.” Trudno mi się zgodzić z taką oceną (być może nie rozumiem tej krytyki). Pozycje NPI wydają się odzwierciedlać narcystyczne wielkościowe **poglądy na siebie** – narcyzm dotyczy przecież postrzegania siebie, a zatem pomiar samoopisowy wydaje się tu trafny, adekwatny i uzasadniony. Podobnie,

samoopisowe miary jakości związku, które autor krytykuje w kilku miejscach (m.in. już na str. 56), wydają mi się trafne, a ich użycie słuszne. Nie jest jasne (i ciekawi) co autor ma na myśli pisząc, że jakość związku może być oceniona obiektywnie (str. 56 i str. 158).

Podobnie przesadna krytyka dotyczy faktu, że próby składały się z ochotników (str. 170). Ten fakt nie może być, w mojej opinii, ograniczeniem (bo jaka jest alternatywa? nie możemy przecież nikogo zmuszać do udziału w badaniach wbrew woli).

Godne pochwały jest natomiast uwzględnienie ograniczeń związanych z wyciąganiem wniosków przyczynowo-skutkowych z badań przekrojowych i analiz mediacyjnych w wykonanych badaniach.

Istotnym ograniczeniem, którego nie uwzględnił autor rozprawy jest natomiast, w mojej opinii, brak kontroli potrzeby aprobaty społecznej (socially-desirable responding czy approval seeking). O ile wyniki dotyczące form narcyzmu sprawczego mogą nie być zaburzone, o tyle samoopisy dotyczące empatii czy funkcjonowania w związku dostarczane przez osoby z wysokim poziomem narcyzmu wspólnotowego, są z dużym prawdopodobieństwem zabarwione potrzebą aprobaty społecznej (która wiąże się pozytywnie z narcyzmem wspólnotowym, Zdunek i in., 2022). Wcześniejsze badania pokazywały wielokrotnie rozbieżności pomiędzy samopisem a zachowaniami w przypadku tego typu narcyzmu (m.in. Nehrlich et al., 2019; Yang et al., 2018).

Jeżeli chodzi o warstwę językową pracy: znajduje się w niej kilka błędów typu powtórzenia (całych zdań): str. 22, 27, 45 (x2), 46, 73 (x3), 92, 99 (x2). Brakuje wyjaśnień niektórych stosowanych skrótów („RR”, „NSSC” z wykresu 5). Nazwy zmiennych nie zawsze są stosowane konsekwentnie, m.in.: „positive” i „supportive”, „negative” i „conflict”. Język pracy jest jednak ogólnie wyśmienity, a błędy naprawdę rzadkie (używanie określenia „empathetic concern” zamiast „empathic concern”, używanie określenia „on the other hand” bez użycia „on the one hand” wcześniej oraz używanie „first” i „latter” zamiast „former” i „latter”). Próba 8 (wzmiankowana na str. 61) nie jest opisana w żadnym miejscu pracy. Literatura cytowana zawiera szereg niezgodnych z APA cytowań rozdziałów książek i powtarzający się błąd używania wielkich liter w tytułach artykułów.

Opinia końcowa

Ogólnie rzecz biorąc, rozprawa dokumentuje realizację bardzo rozbudowanego i ambitnego programu badawczego składającego się z siedmiu badań. Obok obszernego i wnikliwego wstępu teoretycznego, zawiera zwięzłe raporty z siedmiu dużych badań o zróżnicowanej metodologii, z których dane

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut
Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5550
+48(12) 664 5553
fax +48(12) 664 5856
www.wzks.uj.edu.pl

przenalizowano w szeregu wyrafinowanych analiz. Wyniki tych analiz poddano następnie krytycznej ocenie i zsyntetyzowano w sensowny i klarowny sposób. Suma summarum, praca ta jest wzorcowa.

Rozprawa magistra Artura Józefa Sawickiego dowodzi dojrzałości autora jako badacza i stanowi bez wątpienia wartościowy wkład do rozwoju wiedzy psychologicznej. Jestem przekonana, że wyniki jego badań zostaną opublikowane w znakomitych międzynarodowych pismach. Stwierdzam, że rozprawa doktorska pt. „Agency-Communion Model of Narcissism in the Context of Romantic Relationships” spełnia wszystkie warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 18 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz w Regulaminie przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora na Uniwersytecie Gdańskim i wnioskuję o dopuszczenie mgr Artura Józefa Sawickiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Wnioskuję również o wyróżnienie rozprawy.

Literatura cytowana

- Balzen, K. M., Desiree' A, K., Millward, K. A., Corretti, C. A., & Ackerman, R. A. (2022). Narcissistic traits and romantic relationship outcomes: A short daily diary investigation. *Journal of Research in Personality*, 96, 104179. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2021.104179>
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D. (2001). Narcissism as addiction to esteem. *Psychological Inquiry*, 12, 206–210.
- Bushman, B. J., Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 219-29.
- Griffin, D., Murray, S., & Gonzalez, R. (1999). Difference score correlations in relationship research: A conceptual primer. *Personal Relationships*, 6(4), 505-518.
- Holtzman, N. S, Strube, M. J. (2011). The intertwined evolution of narcissism and short-term mating: An emerging hypothesis. [W:] W. K. Campbell, J. D. Miller (red.): *The Handbook of narcissism and narcissistic personality disorders: Theoretical approaches, empirical findings and treatments* (str. 210-220). Hoboken, NJ: Wiley & Sons.
- Iida, M., Seidman, G., & Shrout, P. E. (2018). Models of interdependent individuals versus dyadic processes in relationship research. *Journal of Social and Personal Relationships*, 35(1), 59-88.
- Nehrlich, A. D., Gebauer, J. E., Sedikides, C., & Schoel, C. (2019). Agentic narcissism, communal narcissism, and prosociality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 117(1), 142-165. <https://doi.org/10.1037/pspp0000190>
- Paulhus, D. L. (2001). Normal narcissism: Two minimalist accounts. *Psychological Inquiry*, 12(4), 228-230.
- Raskin, R. N., Novacek, J., Hogan, R. T. (1991). Narcissistic self-esteem management. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 911-918.
- Robins, R. W., Hendin, H. M., & Trzesniewski, K. H. (2001). Measuring global self-esteem: Construct validation of a single-item measure and the Rosenberg Self-Esteem Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(2), 151-161. <https://doi.org/10.1177/0146167201272002>

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej

Instytut

Psychologii Stosowanej

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4

PL 30-348 Kraków

tel. +48(12) 664 5550

+48(12) 664 5553

fax +48(12) 664 5856

www.wzks.uj.edu.pl

Seidman, G., Shrout, P. E., & Zeigler-Hill, V. (2020). Untangling the associations that narcissistic admiration and narcissistic rivalry have with agency, communion, and romantic commitment. *Journal of Research in Personality*, 89, 104022.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2020.104022>

Urbonaviciute, G., Hepper, E. G. (2020). When is narcissism associated with low empathy? A meta-analytic review. *Journal of Research in Personality*, 89, Article 104036. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2020.104036>

Vrabel, J. K., Zeigler-Hill, V., Lehtman, M., & Hernandez, K. (2020). Narcissism and perceived power in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(1), 124-142. <https://doi.org/10.1177/0265407519858685>

Wurst, S. N., Gerlach, T. M., Dufner, M., Rauthmann, J. F., Grosz, M. P., Küfner, A. C., Denissen, J. J. A., & Back, M. D. (2017). Narcissism and romantic relationships: The differential impact of narcissistic admiration and rivalry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 112(2), 280-306. <https://doi.org/10.1037/pspp0000113>

Yang, Z., Sedikides, C., Gu, R., Luo, Y. L., Wang, Y., Yang, Y., ... & Cai, H. (2018). Communal narcissism: Social decisions and neurophysiological reactions. *Journal of Research in Personality*, 76, 64-73. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.07.003>

Zdunek, R.R., Czarna, A.Z., Sedikides, C. (2022). Grandiose (communal and agentic) narcissism and predicted (dis)obedience in the Milgram paradigm. *Personality and Individual Differences*, 189, 111514.

Zeigler-Hill, V., Seidman, G., Trombly, D. R., Ishaq, J., Shango, R., & Roberts, A. (2020). Narcissism and romantic commitment: The role of attitudes toward alternative romantic partners. *Self and Identity*, 19(4), 473-500.

<https://doi.org/10.1080/15298868.2019.1635521>

Żemojtel-Piotrowska, M., Piotrowski, J., Rogoza, R., Ciecuch, J., & Strus, W. (2019, 6.04). *Circumplex Model of Narcissism: Theoretical background and empirical evidences*. 3rd World Conference on Personality, Hanoi, Vietnam.

Wydział Zarządzania
i Komunikacji Społecznej
Instytut
Psychologii Stosowanej

Anna Czarna

ul. Prof. St. Łojasiewicza 4
PL 30-348 Kraków
tel. +48(12) 664 5550
+48(12) 664 5553
fax +48(12) 664 5856
www.wzks.uj.edu.pl